

Andrzej F. Dziuba

"La vita nella morte", Javier Lozano Barragan, Vaticano 2009 : [recenzja]

Collectanea Theologica 80/1, 215-218

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tej części Kościoła elementy teologii wyzwolenia. Wydaje się, że autor potrafi wznieść się ponad, niestety, ciągle jeszcze obecne jest błędne i jednostronne rozróżnienie orędzia Ewangelii. Nawet podjęta problematyka polityki ukazana jest we właściwym ramach nauczania kościelnego. Interesujące są odniesienia bezpośrednie do Republiki Dominikańskiej i Ameryki Łacińskiej (s. 113, 123, 124). Miłym akcentem jest wskazanie na Polskę jako kraj, w którym Jan Paweł II zdobył doświadczenie obrony wolności (s. 30).

Interesującym elementem książki jest jej ubilijnienie, które nie ogranicza się tylko do cytatów. Teksty Pisma Świętego niejednokrotnie stanowią ważny materiał inspirujący oraz doktrynalny.

Ważnym przesłaniem całego opracowania jest zdecydowane wskazanie na znacznie etyki i moralności w rozwiązaniu problemów społecznych, ekonomicznych czy politycznych. Trzeba zatem dotykać wnętrza człowieka i tam poszukiwać przemiany. Zatem przyszłość i wszelkie pozytywne rozwiązania problemów leżą w sferze etycznej. Jednak współczesna kultura oraz ideologie, a niestety także filozofie, etyki i teologie, proponują dostosowanie wartości do wolności człowieka.

Książka dominikańskiego teologa i pasterza zdaje się przybliżać do encykliki *Veritatis splendor*, do jej podstawowego przesłania prawdy moralnej. Wydaje się bowiem, że właśnie ta encyklika w pewnym sensie nakreśliła perspektywy życia chrześcijańskiego na XXI w., a jednocześnie nie można pominąć jej znaczenie w płaszczyźnie eschatologicznego wychylenia każdego człowieka, a więc odniesienia do transcendencji.

bp Andrzej F. Dziuba, Łowicz

Javier Lozano BARRAGAN, *La vita nella morte*, Citta del Vaticano 2009, ss. 559 + CD.

Człowiek pozostaje zawsze głównym przedmiotem wszystkiego, co dzieje się wokół niego. Co więcej, on jest zazwyczaj także podmiotem. Jedną ze sfer zainteresowań człowieka jest kwestia jego życia i zdrowia. W tej dziedzinie pojawiła się ogromnie dużo pozycji, abstrahując od fachowej literatury medycznej. To płaszczyzna spojrzenia wielu nauk i dyscyplin oraz ich szczegółowych specjalności. To m.in. antropologia, biologia, filozofia i teologia

Ostatnio kard. Javier Lozano B a r r a g a n, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, opublikował monumentalne opracowanie stanowiące przegląd wielu zagadnień z tych dziedzin. Jest on redaktorem naczelnym słynnego periodyku wydawanego przez Radę „Dolentium Hominum”,

który ukazuje się w kilka wersjach językowych. Jest także autorem książek m.in. *Hacia et Tercer milenio. Hacia un teologia de la cultura* (Mexico 1988), *Teologia Estado y Sociedad* (Zacatecas 1996), *Teologia e medicina* (Bologna 2001), *Metabioetica e biomedicina* (Bergamo 2005) oraz wielu artykułów, opracowań i studiów.

Prezentowaną książkę otwiera spis treści (s. 7-11) oraz wprowadzenie kard. Paul P o u p a r d a, długoletniego przewodniczącego Papieskiej Rady Kultury oraz Papieskiej Rady ds. Dialogu Międzyreligijnego (s. 12-16).

Zasadniczy korpus dzieła rozpoczyna *Wstęp* (s. 17-21). Następnie podzielone zostało na dwie części, a te na dalsze mniejsze jednostki. Pierwsza część nosi tytuł: *Duszpasterstwo zdrowia w Kościele* (s. 23-125). Ukazano najpierw obecną sytuację, wskazując na jej pozytywne oraz negatywne przejawy. Następnie postawiono pytanie: Co znaczy duszpasterstwo zdrowia i co czynić? Odpowiedzi udzielono z perspektywy Ewangelii oraz nauczania papieskiego. Jak to zrobić? – pyta następnie autor. To propozycje na bazie urzędów w Kościele oraz obiektywnej sytuacji. Natomiast od strony praktycznej wskazano na wyzwania, ogólne propozycje oraz odpowiedzi.

Część druga nosi tytuł: *Centralne tematy duszpasterstwa zdrowia* (s. 126-538). Jest ona nieproporcjonalnie obszerna w stosunku do pierwszej i podzielona na pięć rozdziałów. Rozdział pierwszy opatrzono tytułem: *Życie, dar miłości* (s. 132-216). Ukazano tę kwestię najpierw na bazie nauk przyrodniczych, pytając o początek życia ludzkiego, a bardziej szczegółowo o początkowe elementy tego życia. Natomiast na bazie filozoficznej wskazano na przeciwstawienie sprzeczności i przeciwności. Z kolei refleksja teologiczna wskazuje na życie w Trójcy Przenajświętszej, we Wcieleniu i sprzeczność przyjętą w przeciwności.

Ból i śmierć, enigma czy misterium? To tytuł i tematyka drugiego rozdziału tej części (s. 217-289). We wprowadzeniu wskazano na typy poznania, a więc medyczne i wielkich religii, ze szczególnym uwzględnieniem chrześcijaństwa. Niemniej ból staje jako swoista enigma, choć można się do jego poznania w sensie egzystencjalnym przybliżyć. Ważne jest wskazanie na refleksje wokół jego doświadczenia. Ostatecznie jednak pozostaje, jak wskazuje autor, jako swoiste misterium. Tutaj jawi się pytanie o relacje między złem a cierpieniem. Dopiero Chrystus zsumowuje w sobie cierpienie i przekształca je. Specjalny blok tego rozdziału nosi tytuł: *Komentarze*. To m.in. wskazanie na elementy epistemologiczne, rozwój nauczania Jana Pawła II, centrum i oświecenie tego misterium, przejście od cierpienia do solidarności, solidarność konstytutywna w Chrystusie, cierpienie widziane ze strony zmartwychwstania oraz sens chwały Krzyża.

Rozdział trzeci to ogólna tematyka: *Wiatyk* (s. 290-363). Wprowadzenie koncentruje się na opiece paliatywnej i jej specyfice w duchowości katolickiej. Wskazano na nauczanie II Soboru Watykańskiego i próbę istoty widzenia tego sakramentu. Pierwszy z bloków omawia relacje między śmiercią i życiem. Oznacza to postrzeganie wiatyku jak szczytu życia, choć jednocześnie trzeba widzieć tutaj także znaczenie śmierci. Kwestia komunii wskazuje na ciemność i samotność, w których wiatyk jawi się jako światło. Ważne jest towarzyszenie i proporcjonalność. Kontynuacją jest kwestia wieczności widziana w kontekście Eucharystii. To zapoczątkowanie niezmienności i ubóstwienie przez wiatyk. Staje on jako swoisty most przejścia, znaczonego niezwykle dynamicznie.

Kolejny rozdział poświęcono zdrowiu (s. 364-423). Co to jest zdrowie? Definicja i dopowiedzenia. Zdrowie staje jako napięcie w kierunku harmonii, co jest swoistą definicją sformułowaną przez Jana Pawła II. Najgłębszym fundamentem jest tutaj element religijny, sięgający do obu Testamentów. Potem wymieniono elementy tej definicji: napięcie, harmonia, fizyczność, psychika, społeczność, duchowość, unifikacja, podążanie i różnorodność zdrowia,

Ostatni rozdział opatrzone tytułem: *Profil katolickiego profesora medycyny* (s. 424-538). We wprowadzeniu wskazano na kulturę i mistrza. Katolicki profesor medycyny winien być katolickim mistrzem medycyny oraz mistrzem medycyny jako profesor. Gdy chodzi zaś o tożsamość lekarza katolickiego, to najpierw odwołano się do watykańskiej Kraty Pracowników Służby Zdrowia oraz generalnie pojętego powołania odniesionego do Kościoła, z trzema charakterystykami: „być”, „z”, „dla”. „Być” oznacza zawód, miłość Boga w medycynie, życie, formację medyczną i formację permanentną. „Z” oznacza odwzorowanie Chrystusa lekarza, ból i zdrowie. „Dla” oznacza otwartość na pacjenta, podstawowe przygotowanie medyczne, obraz lekarza, moralność i prawo oraz pracę w zespole.

Całość treściową zamyka *Zakończenie* (s. 539-556) oraz dodany jeszcze zestaw bibliograficzny (s. 557-559).

Oto książka bardzo szeroka treściowo, z całym bogactwem tematów i kwestii tak medycznych jak i do nich przystających. Faktycznie dotknięto bardzo szerokiej gamy problemów, które w znacznym stopniu sytuują się wokół tematu książki. Zatem słusznie, jak pisze kard. P. Poupard, to „swoiste vademecum” (s. 16), natomiast sam autor sugeruje, że to „swoisty przewodnik” (s. 20). Z tym opiniami można się całkowicie zgodzić, w ich bardzo ogólnym sensie. W tym charakterze książka ta wzbudzi pewne zainteresowanie.

Książka prezentuje subtelną systematyzację treściową oraz graficzną. Te elementy wzajemnie się uzupełniają oraz są współbrzmujące w przekazywanym przesłaniu. Trzeba bowiem zauważyć, iż tchnie z niej duch swoistej misji kon-

centrującej się wokół zakreślonego w tytule tematu.. Zatem pozycja ta ma znamiona profetyczne, co nie jest jednocześnie odejściem od pewnych zasad metodologii treści i formy.

Jak wskazuje autor, książka ta w znacznym stopniu powstała na kanwie jego ponad 12-letniej pracy jako przewodniczącego Papieskiej Rady (s. 18, 21). Podstawową inspiracją treściową był papieski list apostolski *Salvifici doloris* Jana Pawła II z 11 lutego 1984 r. To przesłanie wybrzmiewa szczególnie wyraźnie i twórczo.

Wyjątkowo liczne tabele, zestawienia i propozycje graficzne są ciekawą formą przybliżającą treść książki i jej niejednokrotnie trudne zagadnienia, zwłaszcza dla czytelnika bez specjalnego przygotowania, także w zakresie genetyki czy medycyny, a nawet antropologii. Taka systematyka pozwala na jeszcze bardziej syntetyczne zestawienie szerzej planowanych czy już omówionych treści. Mimo tak dobrego papieru, szkoda, że niektóre reprodukcje są słabej jakości.

Książka ukazuje się i niesie jednocześnie przesłanie w kulturze ustnej, pisanej i audiowizualnej. Ta pierwsza w spotkaniach międzyludzkich, które zapewne zrodzi jej lektura. Kultura pisana w książkach i prawie, a więc można do niej wracać oraz doświadczyć jej realiów prawnych. Kultura audiowizualna wybrzmi w informacjach czy spektaklach (s. 20). Dlatego dobrym uzupełnieniem jest płytka CD. Zawiera ona 9 wideoklipów i 637 diapozytywów. Współcześnie to niezbędny zabieg edytorski, by propozycja ta stała się jeszcze bardziej dostępna dzięki takiemu nośnikowi przekazu.

Stosunkowo nieliczne przypisy są pewnym dopowiedzeniem czy wskazaniem na kierunki dalszych poszukiwań. Natomiast pytania budzi skromny zestaw bibliograficzny, tak co do źródeł, jak i literatury. Jego większy wybór byłby pewną szansą szerszego wskazania na teksty, które mogłyby bardziej służyć w osobistej lekturze. Tym bardziej że odniesiono się do szczegółowych kwestii, które z pewnością wielu czytelników chciałoby pogłębić. Szkoda, że przy niektórych pozycjach nie podano pełnego opisu bibliograficznego.

Prezentowana książka skłania do poszukiwania przeżywanej osobowo harmonii między życiem i śmiercią. Ten swoisty paradoks czy przeciwstawienie można rozwiązać tylko w jedności ze śmiercią Chrystusa, przeżywaną w mocach Ducha Świętego.

bp Andrzej F. Dziuba, Łowicz